

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček“

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 1. marca 1904.

Leto XXXIV.

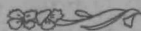
O zapojte!

O zapojte, ptičke mile,
Pesem o pomladnih dneh;
Saj se pomlad zopet vrača,
Gine z zemlje zopet sneg.

O mladosti zlatih dnevih —
O, ve znate to lepó;
Z vami pela bo mladina,
Da čez hrib donelo bo:

„Vrni se, pomlad cvetoča,
Vzbudi cvetje naših trat;
Vzbudi zemljo nam iz spanja —
V naših srcih tisoč nad!“

Slavko Slavič.

Kako težko . . .

Kako težko že čakam
Veselih, srečnih dni,
Pa vesne z vencem cvetnim
V deželo ni in ni!

A kadar pride, bodem
Pa takrat bolj vesel,
In tem glasneje vriskal
In tem glasneje pel . . .

Zvonimir.

1324

VI 28137 B, f

Pridržujejo se vse pravice do sestavkov priobčenih v »Vrtcu«.

---

25. III. 1947/2856

Nikola Tomić.

Pripoveduje Vesnin.

(Konec.)

3. Rdeča listnica.

Dasiravno radovednost ni moja največja slabost, moram vendar reči, da mi potem pogovoru s starim Nikolo ni dala miru. A služba mi je dajala toliko opravka, da ga celih 14 dni nisem mogel obiskati. Kakorhitro pa sem bil zopet prost, sem se takoj odpravil k njemu. Našel sem ga v njegovi koči, kjer je stanoval razen njega samo še mladi Josip. Uzrši me, mi je prišel prijazno naproti, pozdravil me in prosil, naj stopim v njegovo sobico.

„Danes bova že morala ostati pod streho“, je dejal starec. „Ali vidite tam na jugu tisti beli oblak? Kakor bi se bila razpočila granata! Boste videli, gospod, nevihto bomo imeli; treba se bode pač zadovoljiti z mojim skromnim stanovanjem.“

Rad sem ustregel njegovemu povabilu in sem se vsedel na snažno javorovo klopico; v njegovo veliko radost sem izročil Nikoli par zavojčkov „tistega zelišča“, potem pa sem se ozrl po sobici, da si jo natančneje ogledam. Povsod se je videla snaga in najlepši red. Posebnega lišpa ni bilo zapaziti; le umetno izdelana škrinjica je stala vrh navadne, preprosto pobarvane omare. Prav nič ni sodila k ostalemu pohtštvu. Opazil sem tudi listino, pod steklom in v okvirju, ki je visela na steni. Vstal sem in jo pogledal natančneje; bilo je vojaško odpustno pismo, ki je povedalo, da je služil Nikola do l. 1818. in je bil odpuščen kot narednik. Starček se je bil med tem bavil s svojo pipico in je zadovoljno poizkušal moje „zelišče“. Ko je videl, da čitam listino, reče:

„Glejte, tisto-le je že samonasebi del moje povesti; a dovolj še ni, zakaj ni mi šlo vse tako gladko, kakor bi si človek mislil.“

Sedel sem zopet in Nikola je nadaljeval: „Po bitki pri Aspernu sem postal desetnik; imel sem torej že prijetnejše življenje. Seveda sem bil še daleč proč od sreče, katero so gledale v sanjah želje mojih neumnih let. Sedaj mislim drugače. Pravim, da je bolje, če človek sreče sploh ne doseže, kakor če jo doseženo zopet izgubi. Pri Lipskem smo se bili; mali odvetniški sin in veliki cesar, ki mi je bil tako sijajen zgled, je bil premagan in poslali so ga na otok Elba. Ko jo je popihal od tam zopet na Francosko, so ga shranili na skali sv. Helene, kjer je imel dovolj časa, da je lahko premišljeval goljufnost sreče. Po bitki pri Lipskem so me imenovali narednikom. O bojih in bitkah Vam ne pripovedujem; prvič veste vse to sami, drugič pa tudi nisem proizvajal junaških činov, ampak storil sem le svojo dolžnost, nič bolj in nič manj kakor tisoč in tisoč drugih vojakov.“

Moj stotnik me je cenil, moji vojaki so me spoštovali; prišel sem bil dalje, nego pridejo navadni ljudje mojega stanu in vendar nisem bil srečen. Ne razumevajte me napačno, gospod! Nezadovoljnost v mojem srcu ni

izvirala več iz one čudne, strastne želje po bogastvu ; ne, saj sem bil postal že davno toliko pameten, da nisem več verjel takšnim izkušnjavam. Urok je bil ta: Bil sem nepokoren sin! V svoji grešni trdovratnosti ves čas nisem poslal niti vrstice pisma domov ; vedno sem si prigovarjal, da sem jaz razžaljen, ker mi niso odgovorili in nočejo več vedeti zame. — Po mojem mnenju je velika božja dobrota to, če spravi nesreča človeka na pravo pot in ga ne pusti v njegovi zmoti. Ta dobrota je došla tudi meni, dasiravno me je malone veljala življenje.

Neke sobote popoldne mi je izročil stotnik denar za tedensko plačo mojega oddelka. Shranil sem ga v svojo listnico iz rdečega usnja in jo položil v pisalno mizo, ki je stala v moji sobici, kjer je bila obenem tudi pisarna. Imel sem mnogo dela, zakaj pisar je bil obolel, in ker ni bilo pri roki koga drugega, sem moral vse sam opravljati. Zato sem šel tudi prav redkokedaj iz sobe. Še predno je bila ura pet, je vstopil stotnik in mi naznanil, da bode sam izplačeval, jaz ga pa naj spremim. Prej, kakor Vam to povem, sem bil gotov in sem odprl predal, da bi vzel listnico, a bil je — prazen. V blazni naglici sem premetal in preiskal vse ; odprl sem ostale predale, drugega za drugim . . . Zaman ! Našel nisem nič. Od strahu me je oblival mrzel znoj. Stotnik, ki me je bil medtem opazoval, je rekel naposled :

„Narednik Tomić, pol ure časa vam pustim ; glejte, da najdete listnico, sicer . . .“

Ostalega ni izgovoril, le pogledal me je, pol strogo, pol sočutno, in šel. Že to je bila posebna dobrota, saj bi me bil lahko takoj poslal v zapor. Zopet sem začel iskati ; a o listnici ni bilo ne sluha, ne duha. Minute so potekale. Za hip me je objela strašna izkušnja. Puška je visela na steni ; hotel sem jo nabasati in se ustreliti. Bog me je obvaroval tega zločina, vzbudivši boljšo misel v moji duši. Postal sem mirnejši, gospod, in to, česar že davno nisem storil več, to sem storil tedaj, poln bolestnega kesanja — molil sem.

Ob napovedanem času se je stotnik vrnil. Našel me je pripravljenega na vse.

„Gospod stotnik, pokorno naznanjam, da listnice ne najdem ; a prosim, ko bi mi verjeli, da sem nedolžen.“

„Upam“, je odgovoril, „a sedaj morate v zapor.“

Gospod, še sedaj me obhaja groza, če se spominjam tistih dni. Nikogar nisem mogel obdolžiti, ker nisem videl žive duše v svoji sobi ; a neumevno mi je bilo tudi, kako bi mogla listnica izginiti kar sama. Vse moje trpljenje je vstajalo v strašnih podobah pred mojo dušo ; kes me je obvladal in obup se me je večkrat hotel polastiti. Sedaj, — sem si mislil, bom torej po nedolžnem oropan svoje časti, sramofno kaznovan in zaznamovan za celo življenje ? In vendar sem bil Bogu hvaležen, zakaj vsaj en zaklad mi je zopet vrnil, — molitev. Zopet sem veroval v Boga in v njegovo pravičnost in upal, da me reši njegova usmiljenost in dobrota.

Še predno se je pričela preiskava, sem obolel za hudo živčno mrzlico na smrt. Mnogo dni in noči sem ležal nezavesten. Ko se mi je zopet zjasnilo v glavi, sem bil tako slab, da sem komaj dvignil glavo in govoril par besed. Enkrat pa se mi je ponoči sanjalo nekaj čudnega. Zdelo se mi je, da mečem v predal denar, ki pa vedno izginja. Ko sem se vzbudil, sem bil ves moker od znoja; a bil je dobrodejen znoj, ki je naznanjal, da se mi zdravje zopet vrača. In čudno, moje sanje mi niso šle iz glave. Ko sem bil že malo krepkejši, sem prosil stotnika po vojaškem duhovniku, častitljivem starčku, ki me je često tolažil, naj pride k meni. Stotnik je prišel k moji bolniški postelji; iskreno sem ga prosil, naj mi dovoli še enkrat preiskati mizo, kakorhitro okrevam toliko, da bom mogel hoditi. Mož, ki je bil sicer strog, a tudi pravičen, me je rad uslišal.

Težko sem pričakoval tistega dne. In ko je slednjič vendar le napačil, sem ob navzočnosti stotnika in duhovnika vnovič natančno preiskal mizo, posebno tisti osodepolni predal. Ko sem segel z roko vanj in slučajno pritisnil na dno, se je hipoma nekoliko pogreznilo. Vzkliknil sem od veselja. Stotnik je velel mizo razdreti in v votlem prostoru pod predalom se je našla listnica z vsem denarjem in tudi nož, o katerem sem mislil, da sem ga že davno izgubil na velikih vajah. Skoro sem omedlel radostnega presenečenja. Duhovnik me je prijazno potrkal na ramo, in stotnik mi je ganjen podal roko; in jaz, dorastel mož in vojak sem jo poljubljal in močil s solzami, katerih se nisem sramoval.“

Za par hipov je starček obmolknil, tako so ga prevzeli spomini.

„Potem so natanko preiskali predal in pokazalo se je, da pol dna visi na dveh tečajih. Če je prišlo torej kaj težkega nanj, se je dno zasuknilo, in predmet je izginil prav na isti način, kakor moja listnica. Navadne listine in papir se pa ni pogrezal, ker je bil prelahek in ker je povsod z enako težo pritiskal na dno. Moja čast je bila oteta.

A postal sem tudi popolnoma drug človek; le ena misel me je še navdajala, — da se prejkoprej vrnem domov. Imel sem pravico do odpusta; vzel sem torej slovó od vojaškega stanú. Nekaj srebrnjakov sem imel sam, in stotnik mi je dal še v imenu svoje žene, kateri je bil vso stvar pripovedoval, lepo malo škrinjico. Ko sem jo odprl, sem zagledal precejšnjo pest svetlih, novih tolarjev, pač menda malo odškodnino za strah in žalost, katero mi je povzročila pisalna miza, ki mi jo je bil stotnik sam odkazal v porabo. Škrinjica je bila ravno tista-le, ki stoji tam na omari. Spravil sem vse svoje zadeve v red in sem šel urno na pot, da bi čimpreje veseló presenetil svojce.

A bodo-li veselo presenečeni? Ali se srdijo na-me? Kako jih najdeni? Te in druge misli so mi rojile po glavi. O kako priden in neumorno delaven sem sklenil biti, da bi popravil svoje pregreške! Ali me bodo še spoznali? Kot mlečnozob fantè sem bil zapustil dom in kot mož, z veliko brado, sem se vračal nazaj.

Železnic tačas še ni bilo v Avstriji, in tako je bila pot do Reke res pravo potovanje. A vendar sem se veselil, zakaj vedel sem, da bodem z

vsakim korakom bliže svojih dragih. Kakor sem bil mrzel poprej, tako gorka čuvstva so me navdajala sedaj. Bog je vžgal v mojem srcu pravo ljubezen, brez katere so vsa naša dela mrtva. Poslovil sem se torej od vseh ljudi, ki so mi bili dobri, in krenil sem proti jugu.“

Tu je starec prenehal in dejal Josipu, ki je zopet smel poslušati:

„Zapri okenca spredaj na strehi, dečko, in poglej še, kako je z mrežami, zakaj nevihta bode kmalu pri nas.“ Josip je stekel vun, in jaz sem zrl zamišljeno skozi okno na morsko obal.

4. V mirni pristan!

Nevihta ima vedno nekaj veličastnega; že pri nas jo radi občudujemo kot ljuto borbo naravnih sil in čimdalje na jugu smo, tem mogočnejša je ta borba.

V bližini ravnika se bliska tako hitro zaporedoma, da se človeku zdi, kakor bi gorel ves nebesni obok. Tudi nevihta, ki sem jo opazoval ta dan iz Tomičeve kočice, je bila polna grozne krasote. Temnomodročni oblaki so se bližali, kakor stena, pred njimi pa so se valile okrogle kope rumenkasto-belih oblakov s čudovito hitrostjo kakor krogle proti obrežju. Morska površina je bila čisto gladka in mirna. A ptice so znale, da jim preti nevarnost. Plaho, s skrajnim naporom svojih brzih kril so švigale po zraku, da bi še pred nevihto dosepele v svoje varno domovanje. V daljavi je že nekaj rohnelo, in po temni steni oblakov so švigale ognjene kače. Josip je dovršil svoje opravilo in se tiho vsedel v kot; starec pa je zopet začel pripovedovati:

„Nevihta pride in mine, na nebu ravnotako, kakor v človeškem življenju. Škoda, ki jo vsaka povzroči, je različna, a navadno končno še prodre svetel žarek oblake, zariše pisano mavrico po nebu in zopet vzbudi zlato nado v vsakem, še tako nesrečnem srcu.“

Bil sem torej na poti v Reko. Hodil sem pridno in prenočeval pri prijaznih kmetih, ki so me navadno še povabili h kosilu, kajti vojak je povsod dobrodošel. Včasih sem se pridružil zgovornemu vozniku, in če je bil dobre volje, sem smel za nekaj časa prisesti, kar mi je kaj dobro delo. Potrosil sem torej malo, posebno ker sem se izogibal mest, da bi se ne zamudil.

Saj veste, gospod, kako je človeku pri srcu, če po dolgem času zopet zagleda morje pred seboj. Morje! Morje! Nezvest sem mu bil postal, kakor vsemu drugemu, kar bi bil moral ljubiti na svetu. A pričakalo me je. So me li vsi drugi tudi pričakali? Nisem še vedel odgovora na to vprašanje.

Lahko si torej mislite, da se nisem brez potrebe mudil, ampak gledal, da sem puščal vedno več skalnega kraškega sveta za seboj. In bil sem že blizu doma.

Ustavil sem se še enkrat v mali vaški krčmi, ker sem bil že silno upehan in ker sem se hotel vendarle nekoliko očediti, da bi ne prišel tako prašen in razmršen domov. Potem pa sem se požuril, kar se je dalo.

Kmalu sem videl rodno kočico; a tik nje ste stali že dve drugi, novi. Ko sem pogledal dalje okrog, sem zapazil izprevod, ki se je počasi pomikal proti D . . . Zato mi je bilo prav všeč, da sem srečal moža, ki je prihajal od one strani. Vprašal sem ga torej, če vé, kakšen izprevod je to.

„Maro Tomić pokopavajo . . . O, to je bila vrta žena!“

Starec je uprl glavo ob dlani in si s prsti zakril obraz. Nevihta, ki je bila medtem navstala, prasketanje plohe, grom — nič ga ni motilo v njegovi zamišljenosti. Pogledal sem Josipa in videl, da plaka. Naglo je dvignil Nikola sivo glavo in žalostno ponavljal: „Prepozno! Bilo je prepozno! — Mož, ki mi je povedal to žalostno vest, je gotovo opazil, da sem obledel in omahnil, kajti vprašal me je s sočutnim glasom:

„Ali ste to dobro ženico morebiti poznali?“

„Da, da, poznal sem jo“, sem odgovoril, ali bolje, vzdihnil in mu zamahnil z roko v nem pozdrav. Nekako začudeno me je pogledal in šel dalje. In to sem ravno hotel; moral sem biti sam, če sem se hotel vsaj nekoliko pomiriti. Vsedel sem se kraj steze in se vdal mračnim mislim, ki so napolnile mojo skesano dušo. Kako dolgo sem sedel tako zamišljen ob potu, tega ne vem. In ravno tako vam ne morem povedati, kaj sem ravno premišljeval. A ko sem vstal, sem vedel, kaj mi je storiti. Krepko sem stopil dalje in kmalu sem došel do koč. Vstopil sem drhtečega srca v znane prostore, kjer sem našel deklico kakih osmih let; plaho, a vendar vljudno me je vprašala, česa želim. Vprašal sem otroka, če sem v Tomičevi hiši.

„Babici je bilo tako ime“, je odgovorilo dete, in solza se mu je zablestela v nedolžnem očesu, „a hiša je last mojega očeta, ki se imenuje Perutti, in moje matere Jelice.“

Torej dete moje najstarejše sestre, sem si mislil in malo je manjkalo, da se nisem izdal. Rekel sem, da bi rad počakal na mamo; nato me je povedla v izbo, sama pa se je vrnila h kotlu, kjer se je kuhalo skromno kosilo. Lahko sem se nekoliko ozrl naokrog. Ne vprašajte me, gospod, kaj sem čutil. Omenim le, da sem našel tudi knjigo o izgubljenem sinu. Kako dobro je bilo vendar temu izgubljenemu sinu! Našel je svojega očeta še živega, da ga je lahko prosil odpuščanja in mu dokazal, da se je poboljšal. Mirno sem čakal, dokler se mi ni povrnila sestra. Naposled so se vsi vrnili s pogreba. Slišal sem, kako je dekle naznanilo, da čaka v sobi tujec, ki je vprašal za mamo. Vrata so se odprla in Jela je vstopila z možem vred v izbo. Kakšno svidenje! Žalost, veselje, sram, vse to se je bralo zaporedoma na mojem obrazu. Jaz sem njo spoznal takoj, ona pa mene šele tedaj, ko sem jo nagovoril. Mož je ostal hladen, — saj tudi ni moglo biti drugače, — in je šel vun. Jela pa je stopila k omari in mi podala zapečaten zavitek. Ko sem ga odprl, je palo iz njega pismo, ki sem ga bil pisal iz Francije, kodrec materinih las in pismo. Jela me je ostavila.“

Starec je vstal, prinesel tisto lepo škrinjico, odprl jo in vzel iz nje stvari, ki jih je pravkar našteval. Podal mi je pismo in rekel:

„Čitajte sami, gospod, kaj je pisala moja mati!“

Odprl sem pismo, kateremu se je poznalo, da je bilo že stoinstokrat prebrano in sem čital:

Dragi Nikola!

Srce matere je pri otroku, četudi otrok ni pri materi. Ti si nas zapustil, in le Bog vé, kako zelo smo Te ljubili, dasiravno si to storil. Slutim, da ne bodem več dolgo živela. Če si mrtev, se vidiva na onem svetu; če pa živiš, sprejmi to pismo, ki prihaja iz mojega srcá. Odpuščam ti vse in ne srdim se ná-Te. Vedno prosim Boga, naj Ti tudi on odpusti in gotovo Ti bode, zakaj materina priprošnja vse premore. Ne obupaj torej in ohrani si dušni mir. Podpiraj svoje sestre, če Ti je mogoče. Bog Te blagoslovi!

Tvoja mati, ki Te je ljubila še v svojih poslednjih hipih,

Mara Tomić.

Ganjen sem prečital pismo in ga dal starcu nazaj.

„Vidite, gospod, Bog mi ni dovolil, da bi bil še enkrat videl svojo mater, a njeno odpuščanje sem dosegel, čeravno nisem mogel prositi zanje. Blaga žena ni hotela zapustiti tega sveta, ne da bi mi to odpuščanje sporočila. Pozneje se mi je povedalo, da so na moje pismo iz Francije takoj odgovorili. Žal, da tega odgovora nisem dobil; tako bi se bilo pač marsikaj izteklo drugače.

Še dve moji sestri sta bili omoženi, in ostali dve sta jima zdajpazdaj pomagali pri delu in pri gospodinjstvu.“

„In Vi si niste ustanovili lastnega doma?“

„Jaz? Nisem se oženil. Tisti čas sem sklenil posvetiti svoje življenje onim, katere sem bil tako grdo zapustil. In zvesto sem držal svojo obljubo. Petdeset let sem delal zanje in za njihove otroke in sedaj, ko grem že v osemdeseto, še pomagam, kjer le morem. Oni dve sestri sta se tudi omožili, in otroci mojih sester že tudi; tako je naraščala naša nasebina leto za letom. Le jaz sem ostal sam.“

S spoštovanjem sem pogledal starcu v obraz.

„In ste-li bili srečni?“ sem ga vprašal.

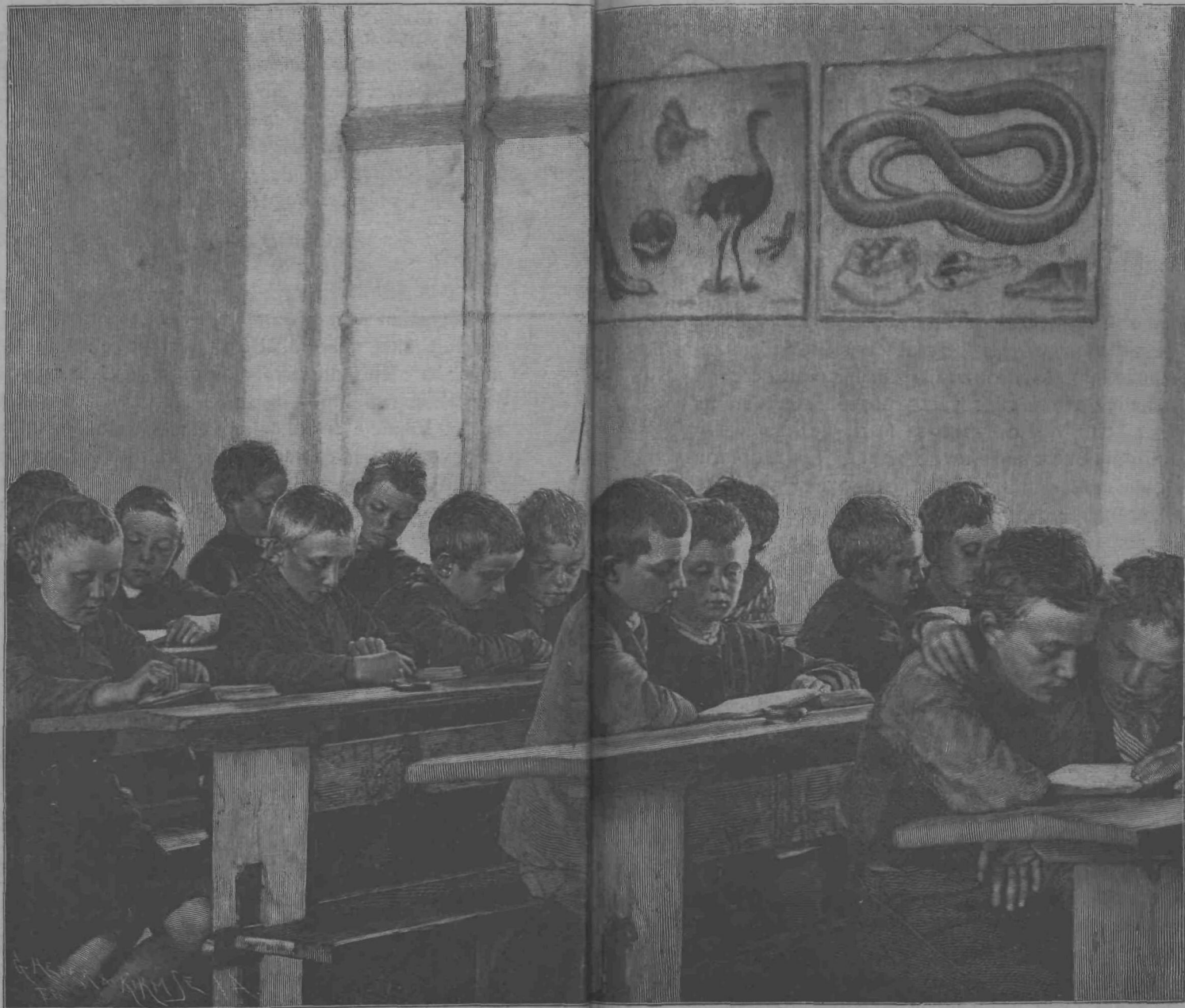
Pogledal me je z otožnimi, še vedno lepimi očmi in dejal:

„Srečen, gospod, po svoje; a nobenemu ne želim takšne sreče, zakaj njena cena je visoka. Kupil sem hišico svojih staršev, ko si je Jela postavila novo in večjo. Znanje, ki sem ga nabral med svetom, sem porabil na vse mogoče načine in še sedaj sem otrokom učenik, starejšim pa razsodnik in svetovalec.

Josip, pojdi semkaj, dečko moj! Slišal si mojo povest. Naj te uči spoštovati očeta in mater in varovati srečo pred nespametnimi načrti. Bog je usmiljen, a tudi pravičen, in vsako delo dobi primerno plačilo.“

Solznih oči je poljubil Josip starčkovo roko in šel iz sobice. Tudi mene je povest tako prevzela, da nisem mogel ostati dalje. Nikola me je spremil pred vrata. Nevihta je bila potihnila. Solčni žarek je prodrl oblake,

Pridučenci.

in pisana mavrica se je spustila v morje. Nikola mi je podal roko, katero sem stisnil prav iskreno in prijateljski. Starec pa je dejal, kažoč z levico proti nebesom:

„Glejte, gospod, po nevihti sije solnce, in čez most kesanja in pokore se pride do mirú. Zdravi ostanite in spominjajte se včasih samotnega starca.“

Naglo se je obrnil in stopil v kočó nazaj, jaz pa sem krenil proti domu. V svoji pisarni sem našel odlok, da sem prestavljen na Štajersko. O Nikoli Tomiću pa nisem slišal ničesar več.

Pod planinami.

Prrijetno je prasketal ogenj v peči. Po sobi gospoda sodnika Bučarja se je širila blagodejna toplota. Zunaj je pa zmrzovalo, hudo zmrzovalo. Da niso branila zunanja okna, čez in čez preprežena z belimi zimskimi rožami, pogleda tja vun na sněženo cesto, bi se bilo videlo, kako se iskri sněženo ivje v jasni večerni zarji. Sodnik Bučar se je ravno vrnil iz urada domov in se zibal v naslonjaču ter kadil smótko. Njegova žena pa je hodila gorindol po sobi in pospravljala zdaj to zdaj ono — bila je jako skrbna.

„Ubogi otročiči!“ je vzdihnila, „kako jih pač zebe v takem mrazu!“

Bučar pa se je glasno zasmel.

„Marija, kaj pa misliš? Tako varno so napravljeni in hudo zapeti, da bi se lahko zadušili. Pa kaj, saj v teh letih nihče ne zmrzuje, če je zdrav; in zdravi so najini otroci.“

„Ti že lahko govoriš, ker si se rodil na kmetih“, mu odvrne žena. — V tem trenutku pa se začuje zunaj v veži tiho jokanje. Takoj na to pa stopita v sobo otroka: deklica, stara kakih sedem let, ki je žalostno tožila: „Oh, mama, kako mene zebe!“ in deček, star osem let, ki si je mel roke, gotove ne gole radosti, saj „ščinkovec“ na nosu in vzdihljaj: „Kako me zebe!“ sta govorila, da mu ni baš prijetno.

Mama je pohitela odjemavat otrokoma šolske stvari in ju tolažila z milimi besedami. In to ni bilo brez posledic — otroka sta se skoraj umirila, sosebno še, ko sta dobila vsak jabolko in kosček mehkega belega kruha. V mehki toploti sta skoraj pozabila na ostri mraz . . .

Sodnik Bučar pa je bil danes manj usmiljenega srca.

„Kakšna otroka pa sta? O ta današnja mladina.“

Mala Mimica bi se bila skoraj razjezila nad atajem, da ni bil sicer tako dober. No, pa je skoraj pozabila na jezico, ko se je vsedla poleg dobrega ateja in ga ogovarjala:

„Ata, jaz ne morem za to, če me zebe. Ko si bil ti tako majhen, kakor sem jaz, te je gotovo tudi zeblo.“

Bučar pa se je nasmejal:

„Ne, moj srček! Ko sem bil jaz tako majhen, kakor si ti ali Karolček, še vedel nisem, kaj je mraz, dasi sem nosil tanke hlačice in lahko suknjico.“

„Atek, ali nisi imel nikdar take suknje, kakor jo imam jaz, in take kapice?“ ga zapraša Karolček, ki se je vsedel na drugo stran.

„O nikdar!“ odvrne hitro sodnik, ki se je kaj rad spominjal svoje ljube mladosti. „Na kmetih ne poznajo kaj takega. Zato smo pa bili tudi zdravi dečki, ki nam je bila zima prijetnejša kakor poletje. Ej, na deželi je vendar tudi lepo, lepše kakor v mestu.“

In ateju so se tako skrivnostno zaiskrile oči. Pa komu ne utripa srce burneje, ko se spomni svoje mile mladosti, dasi mu je bila kajkrat otožna?

„Kaj pa je tako lepega tam?“ jame radovedno povpraševati Karol.

„O ljuba moja otročiča, vidva ne poznata zime na kmetih“, odvrne Bučar.

„Ah, povej nama!“ zaprosi hitro Mimica.

„Naj bo!“ — in atej jame pripovedovati:

„Saj vesta, moj dom je visoko gori pod kamniškimi planinami. Tam sredi temnih gozdov stoji moja rodna vas. In pri nas doma je vedno večji sneg kakor tukaj v bližini morja. In ko zapade sneg našo vasico — aj, tedaj je veselja in radosti med otroci. Do šole smo imeli svojedni iz naše vasi domala eno uro. To je bilo ravno prav zame in za mojo sestrico kakor tudi za druge šolarje. Če je padel velik sneg in ni bilo nikake gazi, smo pač morali ostati doma, dasi nič prav radi. No, pa sneg je zmrznil — in tedaj smo potegnili sani izpod strehe; eni so sedli na sani, drugi smo pa stopili pred sani — bili smo za konje — in šlo je proti šoli, da je bilo kaj. In tedaj smo bili rdeči v lica kakor mak — in dobro nam je delo to. Ravno tako je šlo nazaj. A vožnja ni bila vedno tako gladka. Kajkrat smo se ustavili sredi pota in se pokepali. Čeprav je marsikdo dobil kepo v lica — jokal le ni. Ko pa ni bilo kak dan šole, tedaj smo odhiteli s sanmi na klanec — in bliskoma smo brzeli dol v dolino. A ni šlo vedno tako gladko. Marsikdo se je prevrnil ali pa je polomil sani, kar je bilo najhujše. Jaz sam sem se nekdanj prevrnil, polomil sani in se potolkel na nogi, da cela dva dneva nisem mogel k tovarišem na klanec. O to sta bila zame dva mučna in žalostna dneva. Ko sem se pa pozdravil, mi je bila prva pot spet k veselim tovarišem na klanec. Glejta, otročiča moja, tako smo živeli mi, tam daleč gor pod kamniškimi planinami . . .“

„Ata, midva bi šla tako rada enkrat po zimi v tisto vas, da bi se tudi tako veselila, kakor si se ti“, vzdihneta otroka.

„Kdo ve, ali ne bi obžalovala tako hitre izpremembe“, odgovori gospod Bučar. „Pa saj na tem ni, kje živita, samo da sta pridna. In če bodeta pridna n prineseta dobra izpričevala, se o počitnicah zanesljivo poveselita pod kamniškimi planinami.“

„O bova, bova!“ zakličeta otroka. „Juhej, o počitnicah pod kamniškimi planinami!“

Jos. Andrejev.

Sabalova pravljica.

(Spisal H. A. Sienkiewicz. Poslovenil J. G. Obložki.)

Sedeli smo okrog ognja. Bližal se je čas počitka, ko je povzdignil Sabala temni obraz, podoben glavi starega deda, se zagledal za trenotek v ogenj ter začel pripovedovati:

Šel je nekoč — prosim poslušajte — mož s sekiro in svedrom v Novi trg na delo. Med potjo se mu je pridružila starka. Mož je poznal vso okolico, pogledal ženo ter spoznal, da je to smrt. Takoj je začel premišljevati, kako bi se je iznebil. Končno je jel vrtati v deblo suhe vrbe, vrtal, vrtal in pogledal v luknjo.

„Kaj vidiš?“ vpraša smrt.

„Poglej, če hočeš videti.“

Smrt pogleda v luknjo, pa ne ugleda nič. Medtem si pa izteše mož bukov klin.

„Ne vidim nič“, pripomni smrt.

„Vsa noter zlezi, pa boš videla“, dé starec. Kakor hitro je bila smrt v luknji, zabije mož v votlino bukov klin s sekiro ter odide.

Leto je minulo za letom, mož je živel in živel, ljudje so prestali mreti, in kmalu jih je bilo toliko, da je stal človek poleg človeka kakor smreke v lesu.

Mož se je postaral, opešal ter ni mogel več delati. Končno mu je jelo presedati življenje. Gre k vrbi in osvobodi smrt.

Ko pa je bila smrt svobodna, začne kositi, in kmalu je bilo toliko mrličev, da jih ni bilo kam pokopavati. Naposled pride smrt k materi sedmerih sirot ter jo vzame. Sirote pa so plakaje prosile: „Ne vzemi nam matere, ne vzemi nam matere!“

Zasmilijo se sirotke smrti. Gre h Gospodu Bogu ter mu reče: „Kako naj vzamem mater, ko sirotke tako prosijo, tako plakajo, da se mi smilijo v srce.“

Gospod Bog pa odgovori: „To ni v moji moči, temuč v moči Jezusovi. Iди k Jezusu, da ti pové, kaj naj se zgodi.“

Smrt pride k Jezusu ter ga vpraša: „Gospod, kako naj vzamem mater — sedmerih sirot v koči — ker tako prosijo, tako plakajo, da se mi smilijo v dušo.“

A Jezus jo zavrne: „Iди v morje ter mi prinesi kamen!“ Smrt skoči na dno morja ter prinese trd, kakor hlebček okrogel kamen. Gospod ji reče: „Pregrizni ga!“ Smrt ugrizne v kamen in grize, da so jo boleli zobje. Pregrizne naposled kamen ter se čudom začudi: sredi kamna je bil črviček.

In Gospod Jezus Kristus ji reče: „Jaz vem za tega črvička v dnu morja ter skrbim zanj, in ti meniš, da bom pozabil sirot? Iди in vzemi mater!“

V hudih dneh.

Povest. — Spisal Juraj Pangrač.

(Konec.)

IV.

Drugo jutro po teh dogodkih se je bližal po stranski stezici v vas vsem dobro znani berač z leseno ного. Na prsih mu je blestela vojaška svetinja, v roki je pa držal — kakor vselej — rožnivenec in molil „za vse dobrotnike“. Zavije jo h koči za vasjo.

Prišedši do koč, jo meni ubrati naprej, kar vidi vrata v kočo priprta; kar mu počí na uho neko pridušeno vzdihovanje in jok in molitev vmes, zato stopi k nizkemu okencu in pogleda v koč. Kaj zagledajo beračeve začudene oči! . . . Uboga kočarjeva družinica — Tonček z Anko, Marijana z Jožkom in Minko v naročju — kleče vzdihuje pred podobo Križanega . . .

„Kaj pa to, kaj pa to?“ zaklepečejo beraču čeljusti, kakor takrat na vojski, ko se je prebudil brez desne noge. Odskoči od okna in se nasloni na leseno kočino steno. Nemirno vleče na uho obupne klice, ki so se čuli iz koč. Dobro je razločil Marijanino vzdihovanje, ko je vsa potrta in obupana klicala k Bogu: „Moj Bog, moj Bog, usmili se nas . . . reši nas! Poginjamo . . . na otroke poglej! Teh se usmili! Daj jim kruha . . . O, ne zapusti jih . . . Tvoji so . . . daj jim kruha . . .“

Beraču je bilo jasno.

„Tvoji so, daj jim kruha, nebeški Oče!“ je vzdihnil in si z rokavom potegnîl preko čela. Na mestu, kjer je slonel, je jel nemirno stopicati z leseno ного ter z glavo zmajevati. „Jôv-jôv, jôv-jôv!“ je tarnal z glasom, kakor bi tulil, nekaj časa; kar naenkrat pa se vrže, kakor da bi ga gad pičil, pred okno in zavpije s tresočim glasom: „Dobri ljudje, prosim za božji dar!“ . . .

V koči obtihnejo.

Marijana se zazre in zagleda znanega berača z leseno ного. Po glasu ga ni bila spoznala. Vsa iz sebe zavpije: „O, ubogi mož, stokrat ste srečnejši od mene, zapuščene in zavržene sirote!“ In iznova je jela jokati.

Berač pa se ni dal odpraviti. Iznova zaprosi: „Marijana, prosim za božji dar!“

„O kako rada bi vam dala vbogajme, a sama bom morala iti beračit, ako ne pride še danes pomoč! Otroci že stradajo, jaz pa že tri dni nisem imela grîžljeja v ustih.“

„Jôv-jôv, jôv-jôv!“ spet zajavka berač ter zamišljen odkoraca z leseno ного v vas.

Za dobre pol ure se je vrnil. Pot mu je stal na čelu, tako naglo jo je kresal z leseno ного. Nekaj je momljâl sam s seboj. Nesel je nabito-polno malho.

Ob koči obstoji. Uboga družina je vzdihovala še vedno pred Križanim. Berač udari s palico po durih ter zakriči: „Odpri, Marijana, odpri! Prinesel sem ti darov božjih!“

Marijana odpre. Berač naglo vstopi v kočo ter izloži božje darove po mizi. Lepi kosi kruha, tri vrečice moke, nekaj kaše in krompirja, to so bili božji darovi iz beračeve malhe.

Jožek in Tonček in Anka so stali ob mizi. Oči so se jim zasvetile ter započile v lepe kose kruha. Sline so se jim pocedile, da so jih požirali, kakor bi že kruh jedli. In tistim lačnim očem lačne Anke so prišli beračevi kosi vedno bližje in bližje; slednjič je bilo treba le še usta odpreti, in niti z rokico ni bilo treba pomagati, pa je bil kruhek že v ustih, oj dobri kruhek iz beračeve malhe! Tončku, videčemu to, se roka samaodsebe vzdigne, in v njegovih prstih in v njegovih ustih je že tičal kruhek, oj dobri kruhek iz beračeve malhe! . . . Takisto pa tudi Jožek ni zaostal. Še Minka je zastokala v zibelki.

„Le jejte, le jejte, božje darove“, je kimal otrokom berač, videč, kako jim gre v slast. A ti se niso dali motiti. Pridno so otepali prvi kos, pa že grabili po drugem, tretjem . . .

Marijana je stala kakor okamenela sredi kočice. Ni vedela prav, ali je resnica, ali se ji le sanja, kar se godi v njeni koči. Berač jo ogovori: „Marijana, božji darovi so to, ná, vzemi! . . . Lej, snažna je moja malha, in čiste so moje vrečice, Marijana, vzemi božje darove!“ . . .

A predno je mogla Marijana zaznati, da je vse to resnica, da jo je berač z leseno nogo rešil; in predno se mu more zahvaliti za božje darove, ki so ji kakor iz nebes prišli, je izginil ta iz kočice. A pred kočico se obrne berač in zavpije: „Marijana, le mirna bodi! Še vse vasi v znanju boim obral in vse božje darove tebi znosil. Taki, kot sem jaz, vemo, kaj je beda; in jaz vem, da bo takó Bogu všeč . . .“

„Bog vam povrne, Bog vam povrne, dobri mož!“ se je zahvaljevala zdaj Marijana, a berač je ni čul več. Koracal je z leseno nogo že daleč od kočice, držeč — kakor po navadi — rožni venec v roki in moleč „za vse dobrotnike“. Ko jo pa zavije navkreber po stezici, zasliši glasove uboge družinice, ki se mu je od kočice zahvaljevala za božje darove. Toda berač se ne ozre. „Le urno, le urno še v druge vasi po božje darove“, reče samsebi in še bolj naglo koraca z leseno nogo navkreber . . .

* * *

Ljudje so kmalu zvedeli o tem.

Pogačarjeva dobra mati so se močno hudovali nad mladim gospodarjem, da ni ustregel ubogi kočarici. A ta se je izgovarjal: „Hm, povedala naj bi bila ta Marijana, da bi jo bil človek razumel, kaj hoče, pa bi ne bila šla tedaj prazna od naše hiše. Saj tudi jaz tožim, da je hudo, in da so davki veliki, pa se živ krst ne zmeni záme, in še nikoli mi niso zavoljo tega davkov odpisali, lejte no!“

— „I, neroden si zadosti, da res ne veš včasih, kako in kaj“, so rekli mati; „boš pa zdaj nesel nekaj jestvin v kočico, kaj?“

— „Tisto pa, tisto, mati, le kar pripravite!“ —

In reš je nesel. Marijana se jih ni branila. A pozabila tudi ni svoje žive dni, kako sta se je v največji sili otepala debelušna Strdenka in lahko-dušni Pogačar. Berač-Nemanič ji je dal kruha, premožna vaščana pa cenene tolažbe . . .

Tako je na svetu!

Mož se pa ni več vrnil s Štajerskega. Že tri leta o njem ni duha ne sluha. Sivi berač pa bolj kot oče skrbi za uboge sirote. Dosti dobro jim gre, odkar tudi mati več zasluži.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

45. Čestokrat je očetova suknja sinu prevelika.

Obleka je draga. Tako se radi pritožujejo že taki ljudje, ki morajo napravljati le zase obleko; kaj naj pa še-le reče oče, ki jo mora leto za letom napravljati veliki družini? Samoumevno je, da si izkuša kako drugače pomagati, da ni treba kupovati vedno novih oblačil. Najnavadnejši pomoček je ta-le: ker otroci hitro rastejo in jim je večkrat obleka že premajhna, predno se strga, morajo še rabiti mlajši oblačila starejših. Ako jim niso popolnoma „prav“, se pa nekoliko preuredijo. Najstarejšim pa se seveda priproji tudi kako očetovo oblačilo: ne le po njegovi smrti, marveč tudi že v življenju. Tu se pa primeri, da je sinu, ki je hitro rasel, očetova suknja premajhna, še večkrat seveda je pa očetova suknja sinu prevelika. Ljudje so takoj pripravljeni, da to zasmehljivo oponašajo: „Očetova suknja je sinu premajhna!“ Še glasnejše pa od vseh strani odmeva porogljiva kritika: „Očetova suknja mu je prevelika.“

Tak primrljaj je hitro opazil naš pregovor in brž je obrnil to okoliščino, ki pravzaprav zadeva le telesne odnose, tudi na dušne reči. Zdaj pa nagaja sinovom: „Oče je bil tako ponižen, krotak, skromen, zadovoljen; sin pa gleda le nakvišku, le v višave, nikoli mu ni dovolj ne časti, ne bogastva. „Očetova suknja mu je premajhna!“

Še raje pa se primeri, da sin bogatega očeta uboža, da je sin učenega očeta — nevednež, da je bil oče obče čislana veljaka, vrl poštenjak, ki je veliko koristil domovini, sin pa je umazan sebičnik, neznačajan vetrnjak, izprijen postopač, ki je človeški družbi le v nesrečo in nadlego itd. Naš pregovor si ne more kaj, da bi ne ponagajal takemu nerodnežu: „Očetova suknja je čestokrat sinu prevelika!“

Za zbirko lepih misli.

Slavni nemški pisatelj, profesor Alban Stolic, je imel navado, da si je vselej zapisal, kadar mu je prišlo na misel kaj bolj zanimivega, lepega in koristnega, zapisaval je celo svoje sanje. Tako je polagoma nastala ogromna zbirka dobrih misli, ki je izšla v dveh debelih knjigah; mnogo je pa še porabil v svojih drugih spisih. Zeló vam priporočam, mladi čitatelji, da posnemajte tega moža. Odločite si poseben zapisnik, pa dannadan zapisujte, če vam samim pride na misel kaj lepega in dobrega, ali pa če najdete v kaki knjigi ali slišite kje kako krasno in koristno misel. Po nekoliko vam bo pomagal tudi „Vrtec“, ter vam v potrdilo svojega nasveta podaja že danes nekaj misli o lepih mislih. Tako vam bo nastala po-

lagoma dragocena zbirka, res prava zakladnica, ki je boste čez nekaj let sami veselili.

* * *

Najimnitnejše delo naše duše. Učeni gospodje razdeljujejo delo naše duše na več vrst in pravijo: z dušo mislimo, razumevamo, presojava, se spominjamo, čutimo, želimo itd. Preprosti ljudje pa kar na kratko povzamejo: „Z dušo mislimo,“ k večjemu še pristavijo: „in želimo.“ V tem širšem pomenu rabimo tudi mi tukaj besedo „misli“.

* * *

Misli so neprestano delo. Nobena reč ni tako vztrajna pri delu, kot so naše misli. Človek ne more prisiliti svoje duše, da bi kar nič ne mislila, zakaj tedaj bi gotovo mislil vsaj

to, da bi rad nič ne mislil. Saj se še ponoči nadaljujejo naše misli — v sanjah, kakor se kolo še dalje vrti, ko je že pojenjala gonilna moč. O, koliko bi si lahko zaslužili, ko bi vedno Bogu darovali svoje misli!

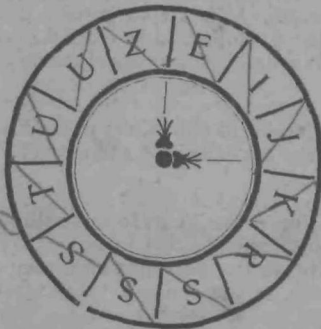
Misli so kakor iskrice. Kakor iskrica, ki pade na pravi kraj, zaneti nove iskrice in užge dobrodejen ogenj, tako dobra misel vzbudi nove dobre misli in te zanetijo ogenj navdušenosti za izvrševanje velikih reči. Ako pa pade iskrica v smodnik ali dinamit, napravi grozovito škodo; enako zlobna misel napravi lahko največje gorje. Glej, kako odločilno je to, če zvesto odstranjamo zlobne misli, vzbujamo pa in netimo vedno le dobre!

Lepe misli so kakor dobro seme, ki se vseje v rodovitno zemljo, da vzraste krepka rastlina, se razcvete krasen cvet in obrodi tečen sad. Ako se seme ne vseje, nima nobene koristi; tudi dobre misli, naj bodo še tako lepe, nimajo nobene koristi, ako si jih ne vtisneš v spomin in srce ter jih ne gojiš še dalje, ko so že pognale krepko kal. Zatoraj zapisuj, zbiraj, prebiraj, premišluj, ponavljaj!

Dobre misli so zlata zrnca. Tudi to ime je primerno. Vsak dan nekaj novih misli, naloženih na obresti v nebeški zakladnici, ti v kratkih letih nabere velik zaklad. Zatorej pridno polni in pomnožuj svojo zbirko lepih misli!

Urina zastavica.

(Priobčil „Internus“.)

Ako črke prav razdeliš, dobiš ime njega, ki je pomoč in tolažba v življenju in smrti.

Šaljivo vprašanje.

Katero lastnost si vsak trenutek povikuje vsaka reč, ki hodi po zemlji, ki leta po zraku in ki plava po vodi, vesčas do smrti?

(Rešitev in imena rešilcev prih.)

Nove knjige in listi.

Družba sv. Mohorja podá letos svojim članom te-le lepe knjige: a) *Zgodbe svetega pisma* XI. snopič. Spisal dr. Janez Krek. b) *Lurška Mati Božja*. Spisal Janez Godec. c) *Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini* l. 1878. Spisal Jernej pl. Andrejko. č) *Lisica Zvitorepka*. Spisal Jos. Brinjar. d) *Bodi svoje sreče kovač*. Spisal župnik Jur. Trunk. e) *Koledar za l. 1905*. — Z odborom rečemo tudi mi: Mili Bog naj blagoslovi naše delo, in geslo za Mohorjevo družbo bodi: „Ne nazaj in navzdol, marveč vselej naprej in navzgor!“

Listnica uredništva.

J. L. Praga: Priobčimo, samo prosimo, da nam pošljete prej še ostala poglavja. *Zdravi!* — *A. F. Celfe:* Žal, da je preslabotno. Če bode prečitali ta pesniški poizkušek čez deset let, se mu bode gotovo nasmehljali. Sicer pa hvala za dobro voljo! — *F. T.:* Sodite sami, če se kje na božjem svetu takole naglaša:

Bo li konec mrzle
Že zimice,
Kdaj mi ptica pela
Bo z lipice!

Kdaj me bistro (!) grelo
Bo solnčice,
Ljubke bodo oživele
Kdaj cvetlice?

Ubogi Pegaz v jarmu! Pa ko bi znali vsaj stopice seštet! Spet ne bo nič! — *Zvonimir:* Nekatero so prav pristrčne in jim ni treba pile. Krepko dalje! Bog Vas živi! — *Blagoje:* „Metulj“ je zmrznil, drugo priobčimo, kar je vrednega pile. — *Ivanov:* Da, ko bi bile še rime tako čiste, kot je slog lahak! Morda prilično obrusimo — za november.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.